

MARJETA VRBINC — DONNA M. T. CR. FARINA — ALENKA VRBINC

## UPORABNOST AMERIŠKEGA SPLETNEGA SLOVARJA ZA TUJEJEZIČNE GOVORCE S STALIŠČA SLOVENSКИH UPORABNIKOV

COBISS: 1.01

[HTTPS://DOI.ORG/10.3986/JZ.29.2.07](https://doi.org/10.3986/JZ.29.2.07)

V članku najprej predstavimo raziskave o različnih vidikih rabe slovarjev, nato pa izsledke kvalitativne raziskave o rabi slovarjev, v kateri so sodelovali študenti Ekonomske fakultete. V okviru raziskave so iskali različne informacije v spletnem slovarju *The Britannica Dictionary*. Rezultati raziskave kažejo, kako učinkovit je preučevani slovar. Iz njihovih komentarjev je razvidno, da imajo določena pričakovanja glede vrste informacij, ki jih želijo dobiti v slovarju, in glede načina prikaza teh informacij.

**Ključne besede:** raba slovarjev, uporabniki slovarjev, iskanje po slovarju, kakovost slovarskih razlag, ponazarjalno gradivo

### The Usability of an American Online Learner's Dictionary from the Point of View of Slovenian Users

This article first presents research into various aspects of dictionary use. This is followed by a report on a qualitative study of dictionary use at the School of Economics and Business, University of Ljubljana, during which students were given look-up tasks with the online *Britannica Dictionary*. The study results provide insight into the efficacy of the specific dictionary used. The students' comments demonstrate that they have very firm ideas and high expectations about the type of information they wish to receive in a dictionary, and how they prefer to have it delivered.

**Keywords:** dictionary use, dictionary users, look-up experience, quality of dictionary definitions, dictionary examples

**Marjeta Vrbinc** ■ Univerza v Ljubljani, Filozofska fakulteta ■ [marjeta.vrbinc@ff.uni-lj.si](mailto:marjeta.vrbinc@ff.uni-lj.si) ■

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6866-6023>

**Donna M. T. Cr. Farina** ■ New Jersey City University, Jersey City, New Jersey, ZDA ■

[dfarina@njcu.edu](mailto:dfarina@njcu.edu) ■ ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-5695-7782>

**Alenka Vrbinc** ■ Univerza v Ljubljani, Ekonomska fakulteta ■ [alenka.vrbinc@ef.uni-lj.si](mailto:alenka.vrbinc@ef.uni-lj.si) ■

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7330-4158>

Raziskava je nastala v okviru bilateralnega projekta med Slovenijo in ZDA z naslovom *Raba slovarjev z vidika različnih skupin uporabnikov: kaj se lahko leksikografi naučijo od uporabnikov slovarjev* (BI-US/17-18-033), ki ga je finančno podprla Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije. Avtorice se zahvaljujejo etični komisiji univerze New Jersey City University, ki je raziskavo odobrila 2. 3. 2018, in etični komisiji Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani, ki je raziskavo odobrila 5. 3. 2018. Na koncu bi se raziskovalke rade iskreno zahvalile vsem študentom dodiplomskih programov Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, ki so sodelovali v raziskavi.



## 1 UVOD

V okviru bilateralnega projekta med Slovenijo in Združenimi državami Amerike smo marca 2018 izvedli dvodelno kvalitativno raziskavo o slovarjih, v kateri je v enem delu sodelovalo devet študentov Ekonomske fakultete, v drugem delu pa osem študentov Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani. V prispevku se osredotočamo samo na skupino študentov Ekonomske fakultete, ki se specializirajo za različna področja poslovnih in ekonomskih ved, niso pa bodoči jezikoslovci. V raziskavi smo uporabili *The Britannica Dictionary* (BD), ameriški enojezični slovar za tužce, ki se je v času raziskave imenoval *Merriam-Webster Advanced Learner's Dictionary* (MWALD); gre za spletno različico slovarja *Merriam-Webster Learner's Dictionary* (<https://learnersdictionary.com/>).<sup>1</sup> Cilj raziskave je bil preučiti navade študentov, njihove vtise in izzive, s katerimi se srečujejo pri iskanju po spletnem slovarju. Raziskavo smo izvedli na angleškem slovarju, vendar so problemi, povezani z iskanjem informacij v slovarju, zelo podobni, če ne enaki, tudi v slovarjih, ki obravnavajo druge jezike, torej tudi slovenščino. Zato lahko izsledke raziskave interpretiramo bolj splošno in ne specifično za jezik slovarja, ki je predmet naše raziskave (gl. tudi Stabej idr. 2008: 98). Preden se posvetimo sami raziskavi, bomo podali kratek oris raziskav o različnih vidikih rabe slovarjev.

## 2 RAZISKAVE RABE SLOVARJEV

Do 60. let 20. stoletja je slovaropisje do določene mere temeljilo na empiričnih opažanjih slovaropiscev, nato pa se je začelo bolj sistematično raziskovanje uporabnikov slovarjev in njihovega iskanja različnih informacij v njih. Eno od prvih raziskav, ki se je osredotočala na uporabnike enojezičnih angleških slovarjev, je izvedel ameriški leksikograf Clarence Barnhart, ki je želel ugotoviti, kaj uporabniki najpogosteje iščejo v slovarjih (Barnhart 1962: 162). Ugotovil je, da uporabniki najpogosteje uporabljajo slovarje za iskanje pomena in preverjanje pravopisa. V 70. letih 20. stoletja so se raziskave začele osredotočati na to, kdo uporablja slovarje, kaj uporabniki v njih iščejo in kako jih uporabljajo (Tomaszczyk 1979).

Raziskave uporabnikov, zlasti uporabnikov slovarjev za tujejezične govorce, so bile najpogostejše v 80. in 90. letih 20. stoletja, slovaropisci pa jih še vedno izvajajo. Večina raziskav se osredotoča na rabo angleških slovarjev (enojezičnih, dvojezičnih in bilingvaliziranih) (Béjoint 2010) in na njihove uporabnike. Béjoint (1994) navaja raziskave, ki so pokazale, da uporabniki določenih vrst slovarskih

<sup>1</sup> Slovar je na spletu dostopen v nespremenjeni obliki, vendar se je preimenoval v *The Britannica Dictionary*, ker ga najdemo na spletni strani Encyclopædia Britannica, Inc., ki je sestrsko podjetje založbe Merriam-Webster.

informacij ne razumejo pravilno oz. da nekatere vrste informacij uporabljajo le redko; poudaril je, da je raba slovarja kompleksen proces in da je med pričakovanji leksikografov in dejansko rabo slovarjev velikokrat precejšen razkorak. Béjoint (2010) je podrobno predstavil področja, ki so jih preučevali raziskovalci slovarjev. Raziskave so se osredotočale na potrebe uporabnikov slovarjev (kaj uporabniki iščejo v slovarju; ali uporabljajo slovarje samo za iskanje pomena in za preverjanje pravopisa), na rabo slovarjev (proces iskanja; splošne strategije iskanja; razumevanje razlag; kje in kako uporabniki iščejo večbeseodne lekseme) in na uporabnost slovarjev (ali obstaja boljši način razlag; kako bi morali predstaviti določeno vrsto informacij; ali slovar pomaga uporabniku razumeti besede; v kakšni meri so slovarji uporabni pri razumevanju besedila). V nadaljevanju navajamo nekatere novejšje raziskave o uporabnikih slovarjev ter jih primerjamo z izsledki naše raziskave.

Kljub nekaterim splošnejšim raziskavam o rabi slovarjev med slovenskimi uporabniki (Vrbinc – Vrbinc 2004; 2005; Stabej idr. 2008; Kosem idr. 2018; Arhar Holdt 2018) je raziskava, s pomočjo katere smo prišli do izsledkov, opisanih v nadaljevanju, prva tovrstna raziskava, izvedena v Sloveniji. Opazovali smo devet slovenskih študentov Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani, ki so iskali redkejšje pomene večpomenskih besed v spletnem slovarju za tujejezične govorce BD, ter si beležili njihova opažanja in razmišljanja med iskanjem po slovarju; po končanem iskanju so udeleženci raziskave odgovorili na več vprašanj. Za razliko od raziskav, ki so jih izvedli Lew (2011) ali Lorentzen in Theilgaard (2012), v naši raziskavi nismo ugotavljali, kako uporabniki iščejo različne vrste informacij v katerem koli slovarju. V njej so imeli na računalniku odprt izbrani slovar brez možnosti drugotne izbire kakšnega drugega slovarja.

Študija se tudi razlikuje od raziskav, v katerih so primerjali dva ali več slovarjev. Herbst (1996) je na primer preučeval kolokacije, razlage in ponazarjalno gradivo v štirih slovarjih za tujejezične govorce; de Schryver in Prinsloo (2011) sta preučevala razlage v treh slovarjih nizozemščine. V nasprotju z raziskavami, ki so jih izvedli Gouws (2014) ter Lew in de Schryver (2014), v slovenski raziskavi nismo preučevali oblike in formata spletnega slovarja. Obstajajo številne raziskave, v katerih so raziskovali vrstni red pomenov (povzema jih A. Dziemianko (2014)), s čimer je deloma povezana tudi naša raziskava, v kateri smo se osredotočili na redkejšje pomene polisemičnih besed, ki so v večini primerov vključeni proti koncu pomenskega dela slovarskega sestavka. Udeleženci naše študije so podali vrsto predlogov za izboljšanje spletnih slovarjev za tujejezične govorce, prav tako so jasno povedali, kaj pričakujejo od slovarja.

### 3 METODOLOGIJA SLOVENSKE RAZISKAVE

Kot smo omenili v Uvodu, je bila raziskava izvedena leta 2018 v okviru bilateralnega projekta med Slovenijo in Združenimi državami Amerike. V njej je sodelovalo devet študentov Ekonomske fakultete Univerze v Ljubljani. Čeprav so ti študenti vsak dan v stiku z angleščino, to ne pomeni, da so jezikoslovci s strokovnim znanjem o jeziku, so pa splošni uporabniki slovarjev, ki predstavljajo znatno večjo skupino uporabnikov slovarjev kot jezikoslovci. Čeprav je število študentov, ki so sodelovali v raziskavi, majhno, ocenjujemo, da smo dobili relativno dober vpogled v dejansko rabo slovarja, saj je kvalitativna zasnova študije primernejša od kvantitativne; omogoča nam, da lahko podrobneje spremljamo proces dejanske rabe slovarja (prim. Stabej idr. 2008: 99; Farina idr. 2019). Cilj naše raziskave je bil ugotoviti, ali uporabniki najdejo redkejši pomen večbesedne iztočnice, kako jim pri tem pomagata razlaga in ponazarjalno gradivo in kaj na splošno sodelujoči pričakujejo od slovarja. Udeležence raziskave smo opazovali med iskanjem po slovarju, obenem pa smo uporabljali tudi vnaprej pripravljena vprašanja, s pomočjo katerih smo jih spodbujali, da so podali svoje predloge za izboljšanje spletnega slovarja, ki je bil predmet raziskave.

V raziskavi smo uporabili ameriški spletni slovar BD, ker smo predvidevali, da ga večina univerzitetnih študentov v Sloveniji ne pozna; izkazalo se je, da ga ni poznal nihče od sodelujočih v raziskavi. Uporabili smo več raziskovalnih metod: polstrukturirani intervju (Qu – Dumay 2011) in neposredno opazovanje sodelujočih pri iskanju po slovarju (Hatherall 1984). V polstrukturiranih intervjujih smo sodelujočim postavili vprašanja, ki so bila povezana s štirimi vnaprej določenimi temami (gl. spodaj); tem vprašanjem so po potrebi sledila podvprašanja, kar je bilo odvisno od poteka intervjuja (Hannabuss 1996). Medtem ko so študenti iskali besede po slovarju, smo jih spodbujali, naj na glas razmišljajo (Wingate 2002) in proti razlagajo, kaj v določenem trenutku počnejo. Štiri vnaprej določene teme so bile:

- (1) raba slovarjev,
- (2) sposobnost iskanja po slovarju,
- (3) percepcija uporabnosti in kakovosti razlag,
- (4) percepcija uporabnosti in kakovosti ponazarjalnega gradiva.

V raziskavi smo uporabili 14 vprašanj. Prvih šest je bilo splošne narave, z njihovo pomočjo smo dobili podatke o rabi slovarjev, o stopnji zadovoljstva s slovarji, ki jih udeleženci raziskave uporabljajo, ter o hitrosti oz. učinkovitosti iskanja po slovarju. Eno od vprašanj se je nanašalo na to, kaj študentom ni všeč v slovarju, ki ga uporabljajo (prva tema: raba slovarjev).

Ko so odgovorili na splošna vprašanja, so morali udeleženci prebrati več kratkih besedil v angleščini, v vsakem od njih pa je bila beseda, katere pomen so

morali študenti poiskati v slovarju, natisnjena krepko in podčrtana. Na primer: najpogostejši pomen samostalnika *plug* je ‘zamašek’ ali ‘vtičnica’, v naši raziskavi pa so študenti dobili besedilo, v katerem je bil samostalnik *plug* rabljen v redkejšem pomenu ‘reklama’ (gl. del sobesedila v 4.3).

Čeprav so študenti zatrdili, da označeno besedo poznajo oz. prepoznajo, so pri branju besedila ugotovili, da mogoče ne poznajo pomena, v katerem je bila uporabljena. Če je želel posamezni udeleženec dejansko razumeti besedo v danem besedilu, je moral znati uporabiti slovar, ki mu je bil v raziskavi na voljo. Na splošno so sodelujoči poznali najpogostejši pomen oz. najpogostejše pomene preučevanih besed, niso pa poznali njihovih redkeje rabljenih pomenov oz. so jih samo predvidevali oz. o njih sklepali.

Ko so študenti prebrali besedilo, v katerem je bila označena beseda rabljena v redkejšem pomenu, smo jih vprašali, ali poznajo njen pomen in ali nam lahko razložijo, kaj pomeni. Ne glede na odgovor so morali nato v spletnem slovarju poiskati pomen, v katerem je bila beseda rabljena v besedilu. Nato smo študente vprašali, ali je bila njihova prvotna razlaga pomena pravilna in kako se ujema s tem, kar so našli v slovarju (druga tema: sposobnost iskanja po slovarju).

Sledila so vprašanja o ponazarjalnem gradivu v slovarju: spraševali smo o koristnosti oz. uporabnosti zgledov, kateri zgledi so jim všeč, kako bi jih lahko izboljšali, ali bi zgled razumeli tudi brez informacije, dodane v oglatem oklepaju (četrti tema: percepcija uporabnosti in kakovosti ponazarjalnega gradiva). Na koncu smo sodelujoče vprašali še, katera informacija je bila zanje v slovarju najbolj uporabna in koristna (tretja tema: percepcija uporabnosti in kakovosti razlag).

## 4 REZULTATI

### 4.1 Prva tema: raba slovarjev

Večina sodelujočih uporablja slovar enkrat ali večkrat tedensko; eden od sodelujočih uporablja v glavnem Google Prevajalnik, slovar pa le redko. Študenti, ki uporabljajo slovarje na spletu, ne izbirajo kritično, ampak izberejo tistega, ki se prvi pojavi pri iskanju besed na Googlu. Nihče od študentov še nikoli ni (zavestno) uporabljal slovarja, izbranega za potrebe naše raziskave (BD). Osem od devetih sodelujočih je bilo zadovoljnih z enojezičnimi slovarji, ki jih uporabljajo. Edini sodelujoči, ki je izrazil nezadovoljstvo, ni govoril o slovarju, temveč o Google Prevajalniku (čeprav je mislil, da govori o slovarju), kar so raziskovalke ugotovile relativno hitro, saj je sodelujoči podrobno opisal, kako je videti »slovar«, o katerem je govoril. Vsi razen enega so trdili, da v slovarjih hitro in učinkovito najdejo tisto, kar želijo.

#### 4.2 Druga tema: sposobnost iskanja po slovarju

Kot smo že omenili, je nivo znanja angleščine pri študentih, ki so sodelovali v raziskavi, zelo visok, kljub temu pa niso strokovnjaki za angleški jezik, zaradi česar se ne posvečajo jezikovnim finesam. Zato ni presenetljivo, da udeleženci v naši raziskavi pogosto niso posvečali pozornosti besedni vrsti besede, označene v besedilu, ampak so se osredotočali na razumevanje pomena. Ko so prebrali besedilo, so začeli iskati besedo v slovarju, vendar še vedno niso bili pozorni na besedno vrsto, čeprav bi jo najverjetneje prepoznali, če bi jih o tem povprašali. Možni razlog je, da v slovenskem jeziku in zato tudi v slovarju slovenščine ni toliko slovnične (besednovrstne) homonimije, npr. med glagolom in samostalnikom. Na to ima prvi jezik uporabnika slovarja gotovo vpliv, kajti v slovenščini besedno vrsto iztočnice najpogosteje »dojamemo« že s končnico.

Drugi problem pri iskanju po slovarju je bil povezan z obliko iskane besede. Besede, rabljene v sobesedilih, se ne pojavljajo vedno v isti obliki kot v slovarju, kar še posebej velja za glagole, ki so v geslovnik vedno vključeni v nedoločniku (npr. *fix*). Tako glagolska oblika *fixing* ne bo vključena kot iztočnica, predpostavlja pa se, da bo uporabnik slovarja poznal razliko med *fixing* in *fix*. Res pa je, da se predvidevanja sestavljavcev slovarjev o tem, kaj uporabniki slovarja vedo, ne ujemajo vedno s tem, kar uporabniki dejansko vedo. Vse tri glagolske oblike v tej raziskavi – *taxed*, *fixing* in *scoring* – so bile problematične z vidika iskanja in oblika glagola je bila glavni razlog, da so imeli sodelujoči težave pri iskanju pravilnega pomena. Sedem udeležencev je na koncu uspelo identificirati pravilni pomen glagolov, rabljenih v besedilih, vendar je bil postopek iskanja dolgotrajen in zahteven. Raziskovalke niso dodatno spodbujale sodelujočih, jim postavljale podvprašanj ali jim sugerirale, na kaj naj bodo pozorni; ravno nasprotno, v fazi iskanja ustreznega pomena so si sodelujoči lahko vzeli toliko časa, kolikor so ga potrebovali, in pogosto je trajalo precej dolgo, preden so izbrali pomen, za katerega so predpostavljali, da je pravi.

#### 4.3 Tretja tema: percepcija uporabnosti in kakovosti razlag

Eno od naših vprašanj se je nanašalo na to, katera slovarska informacija se je študentom zdela najbolj uporabna pri razumevanju pomena besede. S tem vprašanjem smo dobili podatke o tem, kako študenti dojemajo razlage. Na primer, glagol *score* je bil rabljen v spodnjem odlomku besedila, ki so ga dobili študenti:

Back when Patrick had a job at an auto-parts store and as a banquet server, his morning routine involved driving to Lawrence before work and scoring his daily fix. [...]

V slovarju ima glagol *score* devet različnih pomenov, osem od devetih študentov pa je našlo pravilno razlago:

*slang* : to buy or get (illegal drugs)

Pet od teh osmih študentov je omenjalo uporabnost zveze *illegal drugs*, ki je del slovarske razlage.

Samostalnik *plug* je bil rabljen v naslednjem sobesedilu:

[...] But you can't shake the feeling that it's all just a big plug for Microsoft's music store. [...]

Pri enem od šestih pomenov, navedenih v slovarju, so študenti opazili podatek o tem, da samostalniku pogosto sledi predlog *for*:

something that is said on the radio, on television, etc., in order to create interest in something (such as a book, movie, or restaurant) — often + *for*

Štirje od osmih študentov, ki so našli pravilni pomen, so izpostavili prav ta podatek kot koristno informacijo; verjetno so prav zaradi te informacije razumeli vse tri zglede v slovarju, ki so vključevali predlog *for*:

- I heard a *plug for* that café on the radio.
- He **gave a plug for** [=talked about] his new film during the interview.
- She **put in a plug for** the band's new album on her radio program.

Čeprav je študent določeno slovarsko razlago navedel kot uporabno, to še ni pomenilo, da je našel tudi pravilni pomen. Včasih je študent, ki je izbral napačen pomen, še vedno menil, da je slovarska razlaga uporabna, a izbira napačnega pomena je posredni dokaz, da morda le ni tako.

#### 4.4 Četrta tema: Percepcija uporabnosti in kakovosti ponazarjalnega gradiva

Sklop vprašanj se je nanašal na ponazarjalno gradivo: kaj je študentom všeč pri posameznih zgledih, ali zgledi ustrezno ponazarjajo pomen besede, kako bi zglede lahko izboljšali, ali je dodatna razlaga v oglatih oklepajih znotraj zгледа koristna in ali bi študenti razumeli zglede brez dodatne razlage v oglatih oklepajih. Študenti so opazili in komentirali določene vidike ponazarjalnega gradiva, ki jih obravnavamo v nadaljevanju.

##### 4.4.1 Dolžina

Najpogosteje so menili, da so zglede prekratki, še posebej, če niso vključeni kot cele povedi. Na primer, za samostalnik *pitch* so štirje od devetih študentov izjavili, da je zglede *an advertising pitch* prekratek. Eden je menil, da kratki zglede niso ustrezni, drugemu se je zdelo, da zglede ne vsebuje dovolj sobesedila, tretjemu je bil presplošen in je dejal: »Reklamiraš lahko veliko stvari; če ne veš, kaj pomeni *pitch*, ti primer ne pomaga.«

#### 4.4.2 Število zgledov

Kot smo že omenili, je glagol *score* v naši raziskavi rabljen v pomenu ‘kupiti ali dobiti (ilegalne droge)’, kar ponazarjata dva zgleda:

[+ object]

- He couldn't *score* any drugs.

[no object]

- Druggies come downtown looking to *score*.

Za devet različnih pomenov glagola *score* je v BD skupaj 16 zgledov. Na splošno velja, da je število zgledov v spletnem BD relativno veliko, kljub temu pa so študenti v naši raziskavi jasno povedali, da bi jih želeli še več. Kadar so želeli več zgledov, je to pogosto pomenilo, da zgledi v slovarju niso bili povezani s specifičnim besedilom, ki so ga študenti morali razumeti.

#### 4.4.3 Ubeseđenje v zgledih je podobno ubeseđenju v preučevanih besedilih

Sodelujočim v naši raziskavi je bilo najtežje vzpostaviti povezavo med redkejšimi pomeni besed v besedilih in informacijami v slovarju. Študenti so pogosto omenjali (ne)podobnost, ki so jo opazili, ko so primerjali besedila in ponazarjalno gradivo v slovarju. V številnih primerih smo menili, da je zgled podoben rabi besede v besedilu, študenti pa so bili nasprotnega mnenja. To velja na primer za pridevnik *sharp*, katerega pomen je v BD razložen kot ‘stylish or fashionable’; izbrali smo naslednje besedilo s *sharp* v tem pomenu:

Her rock 'n' roll friends might have expected a hip 'n' cool outfit for her English country wedding. But it was her husband, Jamie Hince, the guitarist from The Kills, in his sharp blue Yves Saint Laurent suit, who brought a touch of music-world fantasy.

V BD najdemo naslednje tri zglede, od katerih sta dva v obliki celih povedi:

- He's a *sharp* dresser.
- a *sharp* outfit
- You're looking very *sharp* today.

Več študentov je v našem kontestu *sharp* povežalo z modro barvo namesto z obleko, in celo zelo podobni zgledi v slovarju jim niso pomagali, da bi ugotovili pravi pomen pridevnika *sharp*.

#### 4.4.4 Vključevanje glagolskih oblik v ponazarjalno gradivo

Omenili smo že, da so nekateri študenti v slovarju iskali glagolske oblike, kot sta *fixing* in *taxed*. Glagolske oblike so se izkazale za pomembne, ko so študenti ocenjevali uporabnost ponazarjalnega gradiva. Študenti, ki so sodelovali v raziskavi, so bili mnenja, da morajo zgledi glagolske iztočnice vključevati različne glagolske



oblike. Zelo jasno so izrazili željo, da bi bila v zgledih uporabljena ista glagolska oblika kot v njihovih besedilih. Kot primer naj navedemo besedilo, ki je vključevalo glagolsko obliko *fixing*:

ROVANIEMI, Finland – A man arrived at the police station here in 2011 with an unusual tip. He told the police that a Singaporean man was fixing matches with the local professional soccer team. The police were incredulous.

Ker se v raziskavi nismo osredotočali na različne glagolske (in tudi samostalniške) oblike v zgledih rabe v primerjavi z obliko, rabljeno v sobesedilih, ni mogoče z gotovostjo trditi, ali bi določena oblika, rabljena v zgledih rabe, dejansko vplivala na lažje razumevanje oz. povezovanje zgledov rabe in dejanskega konteksta.

Med desetimi pomeni glagola *fix* v BD so morali študenti izbrati naslednji pomen:

to control or affect (something, such as a game or election) in a dishonest way

Tej razlagi sledijo naslednji zgledi:

- They were accused of *fixing* games in college.
- The election was *fixed*.
- *fix* a parking ticket [=arrange for someone to not have to pay a fine for parking illegally]

Eden od zgledov ima isto obliko, tj. *fixing*, kot jo najdemo v besedilu, ki so ga dobili študenti v naši raziskavi. Ponazarjalno gradivo vsebuje tudi drugi dve obliki, tj. *fixed* in *fix*. To so dejansko zgledi, za katere so študenti trdili, da so jim všeč. Če zaradi oblike glagola v sobesedilu študenti niso našli pravilne iztočnice (torej so imeli problem že pri določanju citatne oblike iztočnice, zato so »našli« napačno iztočnico) in posledično tudi ne pravi pomena, potem jim tudi zgled, ki je z njihovega vidika dober (npr. zgled s *fixing games* zgoraj), ni mogel pomagati.

#### 4.4.5 Dodatne informacije v oglatih oklepajih znotraj zgledov rabe

Večina študentov je izrazila pozitivno stališče do dodatnih informacij, ki so v BD običajno vključene v oglatih oklepajih znotraj zgledov rabe. Pri glagolu *tax* so navedeni štirje zgledi, od katerih so trije dodatno opremljeni z razlagami v oglatih oklepajih:

- That job really *taxed* our strength. [=required us to use a lot of physical effort]
- All this waiting is *taxing* my patience. [=is making me lose my patience]
- puzzles that *tax* your brain
- You can have an enjoyable vacation without *taxing* your budget. [=without having to spend a lot of money]

Eden od študentov je pripomnil: »Dodatne razlage so koristne, ker so besede ponovno razložene na preprost način.« Isti študent je pri četrtem zgledu izpostavil, da je dodatna razlaga v oklepaju nujno potrebna za razumevanje pomena zgloda.

#### 4.4.6 Raba različnih tipografij v ponazarjalnem gradivu

Študenti, ki so sodelovali v raziskavi, so komentirali rabo različnih tipografij v ponazarjalnem gradivu. Nekateri študenti so dejali, da ne razumejo razlike med krepko in ležeče natisnjenimi deli zgledov; eden od študentov je poskusil ugibati, vendar so bila vsa njegova ugibanja o razlikah napačna. Drugemu študentu se je zdel način, kako v slovarju uporabljajo ležeče in krepko natisnjene dele ponazarjalnega gradiva, »nekonsistenten«. Nekajkrat so študenti izrazili zadovoljstvo z uporabo krepkega tiska, ker je ta po njihovem mnenju poudaril določene informacije (prim. tudi Herbst 1996 in Dziemianko 2014 glede poudarjanja besednih zvez s pomočjo krepkega tiska). V slovarskem sestavku samostalnika *plug* je eden od študentov pohvalil rabo krepkega tiska, češ da ta del besedila »izstopa«. Po drugi strani so se vsi študenti, ki so izrazili svoj komentar glede tipografije, strinjali, da jim ni všeč ležeče natisnjeno besedilo; eden od študentov je ležeči tisk poimenoval »zmešnjava«.

## 5 RAZPRAVA

Odgovori na vprašanja o rabi slovarjev so pokazali, da študenti, ki so sodelovali v raziskavi, sicer uporabljajo slovarje, vendar ne tako pogosto, kot bi si slovaropisci želeli, in z veliko gotovostjo lahko zatrdimo, da jih bodo v prihodnje uporabljali še manj zaradi strojnih prevajalnikov in drugih spletnih orodij. Zaradi pomanjkanja slovarske izkušnje študenti pogosto niso večči iskanja po slovarju v taki meri, da bi lahko v celoti izkoristili vse potencialne slovarja, ki ga uporabljajo. Čeprav včasih njihove težave pri iskanju po slovarju med seboj niso bile povezane in sta (na primer) dve težavi skupaj lahko prispevali k daljšemu ali neuspešnemu iskanju, je lahko že zgolj zaradi ene same težave uporabnik delal napake, ki so ga stale veliko časa in/ali so vodile v nepravilno identifikacijo pomena.

Naši študenti so poudarili, da bi bilo mogoče slovarje izboljšati, če bi se slovaropisci »kaj naučili o povprečnih uporabnikih« oz. če bi jezikoslovci lahko »razmišljali kot povprečen uporabnik«. V nadaljevanju bomo opisali nekaj relevantnih pripomb in priporočil študentov, ki bi lahko pripomogli k izboljšanju dostopnosti informacij, vključenih tako v slovarje za tujejezične govorce kot tudi v druge vrste slovarjev.

### 5.1 Izboljšanje informacije o besedni vrsti za lažje iskanje

Pri iskanju po slovarju so nekateri udeleženci opazili (in tudi uporabili) spustni seznam z besednimi vrstami, medtem ko ga drugi sploh niso opazili. Tisti, ki so uporabljali ta seznam, so potrdili, da jim je olajšal iskanje. Spustni seznam, kot je trenutno uporabljen v spletnem BD, ni dobro viden in posledično pri usmerjanju uporabnikov na pravilno besedno vrsto ni uporaben v taki meri, kot bi lahko bil. Med besedami, ki so jih študenti morali poiskati v okviru naše raziskave, je najbolj očiten primer neustreznega spustnega seznama pri besedi *mean*, ki je lahko rabljena kot samostalnik, glagol ali pridevnik. Na prvih treh mestih v spustnem seznamu, ki sicer obsega kar sedemnajst možnosti izbire, so: *mean* (glagol), *mean* (pridevnik) in *mean* (pridevnik). Tu se zastavlja vprašanje, kako naj uporabnik ugotovi, katerega od dveh pridevnikov naj izbere. Poleg tega so v tem spustnem seznamu vidne samo tri možnosti izbire hkrati, kar pomeni, da mora uporabnik uporabiti drsno puščico na desni, da si lahko ogleda ostalih štirinajst možnosti.

### 5.2 Izboljšanje ponazarjalnega gradiva

Naši študenti bi želeli zglede rabe v obliki celih povedi tudi v primerih, ko bi večina sestavljavcev slovarjev menila, da je kratka besedna zveza povsem dovolj. Sodelujoči v raziskavi so bili mnenja, da so daljši zglede znatno boljše kot krajši. Ko smo študente vprašali, zakaj je dolžina zgledov rabe zanje pomembna, so nam povedali, da daljši zglede rabe ponujajo več sobesedila, torej jim pomagajo pri razumevanju pomena iskane besede. Poleg tega so navajali kolokacijske podatke, ki jih ravno tako razberejo iz daljšega zglede rabe. Želja naših študentov je, da bi bili v slovar vključeni zglede, ki so čim bolj podobni njihovim besedilom, kar je povezano tudi z njihovo željo po čim večjem številu zgledov. Uporabniki imajo več možnosti, da najdejo ustrezen zgled, če jih je v slovar vključenih več. V primeru večjega števila zgledov bi ti vsebovali tudi več različnih glagolskih oblik, kot sta *fixing* in *taxed*, prav različne glagolske oblike pa so študentom pri iskanju povzročale nemalo težav, čeprav sodi angleščina med analitične jezike z relativno majhnim številom oblik posamezne besede. Pri sintetičnem jeziku, kot je slovenščina, bi bilo vključevanje različnih oblik besede v ponazarjalnem gradivu še veliko bolj zahtevno zaradi velikega števila oblik posamezne besede.

Udeleženci v raziskavi so zatrdili, da želijo več zgledov, a hkrati ne preveč. To ni tako nasprotujoče, kot se zdi na prvi pogled. Eden od študentov je predlagal, da bi s klikom na določeno ikono dobili več zgledov, kadar bi to želeli, ali da bi kliknili na kratek zgled in ga tako razširili na celo poved ali odstavek. Ta študent je prepričan, da bi morali uporabniku slovarja omogočiti dostop do dodatnih informacij, vendar tistih, ki tega ne želijo, ne bi smeli »prisiliti, da bi morali prebrati vse na spletni strani«.

### 5.3 Izboljšanje prikaza informacij v slovarju

Eden od študentov je predlagal rabo različnih barv za različne vrste informacij. Različne barve so bile uporabljene v tiskani izdaji MWALD, ki je izšla leta 2008; v tej izdaji so zgledi rabe natisnjeni v modri barvi, razlage pa v črni. Raba različnih barv se ni prenesla v spletno izdajo BD, kjer so zgledi natisnjeni v črni barvi. Če bi ponovno uporabili modro barvo, bi to verjetno pomagalo uporabnikom, da bi razlikovali med razlagami in zgledi, dodatne barve pa bi lahko še izboljšale proces iskanja po slovarju.

Študenti so nedvoumno izrazili svojo nenaklonjenost ležečemu tisku. Jasno so povedali, da ne razumejo njegove rabe v slovarju in razlike med ležečim in krepkim tiskom. Menijo, da je zaradi ležečega tiska besedilo slabo vidno, poleg tega se jim zdi zastarel. Glede na to, da gre za tujejezične govorce angleščine, je možno, da je zaradi ležečega tiska besedilo postalo problematično z vidika razumevanja. V številnih virih odsvetujejo rabo ležečega tiska v besedilih, namenjenih ljudem z disleksijo.<sup>2</sup> Predpostavljamo lahko, da je v spletnem okolju, v katerem študenti največ berejo, ležeči tisk v resnici slabše viden, zato v tem okolju njegova izbira ni najbolj priporočljiva.

Študenti so zatrdili, da jim je krepki tisk všeč, čeprav je iz njihovih pripomb razvidno, da ne razumejo v celoti, v katerih primerih je rabljen v slovarju. Eden od študentov je (napačno) mislil, da slovar z uporabo krepkega tiska označuje, »kateri zglede rabe je ustreznejši«.

## 6 SKLEPNE UGOTOVITVE

Ena od pomembnih ugotovitev te raziskave je, da je poučevanje rabe slovarjev pomembno, vendar samo po sebi ne pripomore k temu, da bi mlajše generacije pogosteje posegale po slovarjih<sup>3</sup> oz. da bi bile bolje seznanjene z vrstami informacij, ki jih tam lahko najdejo. Slovenski kurikulum vključuje tudi poučevanje rabe slovarjev, vendar je kljub temu eden od sodelujočih v raziskavi verjel, da uporablja (slab in nezadovoljiv) slovar, v resnici pa je uporabljal Google Prevajalnik. Ko so se slovarji premaknili v spletno okolje, so izgubili svojo specifično značilnost in so se na neki način spojili z ostalimi spletnimi orodji. In ravno ta specifična značilnost se je izkazala kot pomembna: v času tiskanih slovarjev so bili ljudje čustveno navezani na določeni tiskani slovar in so se jim zdele pravilne razlage

2 Britansko združenje za disleksijo odsvetuje rabo ležečega tiska, ker je besedilo videti spojeno, in za poudarjanje svetuje rabo krepkega tiska. (»Creating a dyslexia friendly workplace«, b. d., <https://www.bdadyslexia.org.uk/advice/employers/creating-a-dyslexia-friendly-workplace/dyslexia-friendly-style-guide>.)

3 Danes uporabniki slovarjev zelo pogosto posegajo po strojnih prevajalnikih, ki v nasprotju s slovarji ne ponujajo vedno kakovostnih informacij in rešitev, poleg tega pa strojni prevajalniki zamenjujejo predvsem dvojezične slovarje in v veliko manjši meri enojezične.

besed izjemno pomembne. Danes je spletni slovar samo eden od spletnih virov, ki je na voljo in ga lahko uporabimo ali pa tudi ne. Tudi če bi uvedli še dodatno izobraževanje o slovarjih, je malo verjetno, da bi se večina študentov odločila za rabo točno določenega spletnega slovarja, da bi primerjali spletne slovarje in se odločili, kateri jim je bolj všeč v primerjavi z drugim. Uporabniki spleta so se navadili na neopredeljivost spletnega okolja: ko nekaj vtipkaš, si zadovoljen z viri, ki ti jih ponudi spletni brskalnik.

Druga ugotovitev, do katere smo prišli v raziskavi, je povezana s prvo. Medtem ko uporabniki ne razlikujejo med spletnimi slovarji, bi ti lahko oz. bi morali postati zanimivejši za uporabnika. Prenos tiskane izdaje slovarja MWALÉD v spletno okolje ni bil ravno najbolj posrečen, pri čemer moramo omeniti predvsem neustrezen spustni seznam in rabo samo ene barve za vse vrste informacij znotraj slovarskega sestavka. Kot spletno orodje je BD manj uporaben, kot bi lahko bil, in ne izrablja možnosti, ki jih ponuja spletno okolje.

Sodelujoči v naši raziskavi imajo jasno izoblikovane predstave o tem, kakšno bi moralo biti spletno slovarsko okolje, katere vrste informacij bi moralo vključevati in kako bi morale biti te prikazane uporabniku. Preden so sodelovali v naši raziskavi, se je njihovo iskanje po slovarju pogosto končalo nezadovoljivo. Med raziskavo so študenti pokazali zanimanje za različne slovarske elemente, včasih pa so izrazili tudi nezadovoljstvo s tem, kar so našli v slovarju. Kljub vsemu je bil spletni slovar BD večini sodelujočih všeč in izrazili so prepričanje, da ga bodo uporabljali tudi v prihodnje. Njihova opažanja so za sestavljavce slovarjev zelo dragocena, saj si prav oni vsekakor prizadevajo, da bi izboljšali vsebino, format in prikaz informacij v slovarjih. Naša raziskava med drugim tudi opominja, da mora slovar izstopati v poplavi šuma, ki prevladuje v spletnem okolju.

## VIRI

**BD** = *The Britannica Dictionary*, <https://www.britannica.com/dictionary>. [Prej pod naslovom *Merriam-Webster Learner's Dictionary*.]

## LITERATURA

**Arhar Holdt 2018** = Špela Arhar Holdt, Odnos jezikovnih uporabnikov do splošnih enojezičnih slovarjev: slovenski vidik, *Slovenščina 2.0* 6.1 (2018), 1–36. DOI: <http://dx.doi.org/10.4312/slo2.0.2018.1>.

**Barnhart 1962** = Clarence L. Barnhart, Problems in editing commercial monolingual dictionaries, v: *Problems in lexicography*, ur. Fred W. Householder – Sol Saport, Bloomington: Indiana University, 1962, 161–181.

**Béjoint 1994** = Henri Béjoint, *Tradition and innovation in modern English dictionaries*, Oxford: Clarendon Press, 1994.

**Béjoint 2010** = Henri Béjoint, *The lexicography of English*, Oxford: Oxford University Press, 2010.

- de Schryver – Prinsloo 2011** = Gilles-Maurice de Schryver – Danie J. Prinsloo, Do dictionaries define on the level of their target users? A case study for three Dutch dictionaries, *International Journal of Lexicography* 24.1 (2011), 5–28. DOI: doi.org/10.1093/ijl/ecq045.
- Dziemianko 2014** = Anna Dziemianko, On the presentation and placement of collocations in monolingual English learners' dictionaries: insights into encoding and retention, *International Journal of Lexicography* 27.3 (2014), 259–279. DOI: doi.org/10.1093/ijl/ecu012.
- Farina idr. 2019** = Donna M. T. Cr. Farina – Marjeta Vrbinc idr., Problems in online dictionary use for advanced Slovenian learners of English, *International Journal of Lexicography* 32.4 (2019), 458–479. DOI: doi.org/10.1093/ijl/ecz017.
- Gouws 2014** = Rufus H. Gouws, Article structures: moving from printed to e-dictionaries, *Lexikos* 24 (2014), 155–177. DOI: doi.org/10.5788/24-1-1256.
- Hannabuss 1996** = Stuart Hannabuss, Research interviews, *New Library World* 97.5 (1996), 22–30. DOI: doi.org/10.1108/03074809610122881.
- Hatherall 1984** = Glyn Hatherall, Studying dictionary use: some findings and proposals, v: *LEXeter '83 proceedings*, ur. Reinhard Rudolf Karl Hartmann, Tübingen: Max Niemeyer, 1984, 183–189.
- Herbst 1996** = Thomas Herbst, On the way to the perfect learners' dictionary: a first comparison of OALD5, LDOCE3, COBUILD2 and CIDE, *International Journal of Lexicography* 9.4 (1996), 321–357. DOI: doi.org/10.1093/ijl/9.4.321.
- Kosem idr. 2018** = Iztok Kosem – Sascha Wolfer idr., Attitudes of Slovenian language users towards general monolingual dictionaries: an international perspective, *Slovenščina 2.0* 6.1 (2018), 90–134. DOI: https://doi.org/10.4312/slo2.0.2018.1.90-134.
- Lew 2011** = Robert Lew, Space restrictions in paper and electronic dictionaries and their implications for the design of production dictionaries, 2011, [https://repozytorium.amu.edu.pl/bitstream/10593/799/1/Lew\\_space\\_restrictions\\_in\\_paper\\_and\\_electronic\\_dictionaries.pdf](https://repozytorium.amu.edu.pl/bitstream/10593/799/1/Lew_space_restrictions_in_paper_and_electronic_dictionaries.pdf).
- Lew – de Schryver 2014** = Robert Lew – Gilles-Maurice de Schryver, Dictionary users in the digital revolution, *International Journal of Lexicography* 27.4 (2014), 341–359. DOI: https://doi.org/10.1093/ijl/ecu011.
- Lorentzen – Theilgaard 2012** = Henrik Lorentzen – Liisa Theilgaard, Online dictionaries – How do users find them and what do they do once they have?, v: *Proceedings of the 15th EURALEX international congress*, ur. Ruth Valtvedt Fjeld – Julie Matilde Torjusen, Oslo: Department of linguistics and Scandinavian studies, University of Oslo, 2012, 654–660.
- Qu – Dumay 2011** = Sandy Q. Qu – John Dumay, The qualitative research interview, *Qualitative Research in Accounting & Management* 8.3 (2011), 238–264. DOI: https://doi.org/10.1108/11766091111162070.
- Stabej idr. 2008** = Marko Stabej – Tadeja Rozman idr., *Jezikovni viri pri jezikovnem pouku v osnovni in srednji šoli: končno poročilo z rezultati projekta*, Ljubljana: Pedagoški inštitut, 2008.
- Tomaszczyk 1979** = Jerzy Tomaszczyk, Dictionaries: users and uses, *Glottodidactica* 12 (1979), 103–119.
- Vrbinc – Vrbinc 2004** = Alenka Vrbinc – Marjeta Vrbinc, How do Slovene learners of English use their dictionaries?, *Linguistica* 44 (2004), 131–160.
- Vrbinc – Vrbinc 2005** = Marjeta Vrbinc – Alenka Vrbinc, Future professional dictionary users and their use of dictionaries, *Acta neophilologica* 39.1–2 (2005), 139–152.
- Wingate 2002** = Ursula Wingate, *The effectiveness of different learner dictionaries*, Tübingen: Max Niemeyer, 2002.

## SUMMARY

### **The Usability of an American Online Learner's Dictionary from the Point of View of Slovenian Users**

This article first presents research into various aspects of dictionary use. This is followed by a report on a qualitative study of dictionary use at the School of Economics and Business, University of Ljubljana, during which students were given look-up tasks with the online *Britannica Dictionary*. As they completed these tasks, the students were observed and questioned about their habits of dictionary use, their look-up experience, and their perceptions of the utility and quality of the dictionary definitions and examples. The study results provide insight into the efficacy of the specific dictionary used. The study also reveals much about how these students regard dictionaries and how they approach their use. Their comments demonstrate that they have very firm ideas and high expectations about the type of information they wish to receive from a dictionary, and how they prefer to have it delivered. This article also discusses what the takeaways are for concerned dictionary makers; in particular, it reflects on how students should be taught about dictionaries today if we still want them to use dictionaries tomorrow.